

Wojciech Skalmowski

Tadeusz Milewski (17 maja 1906 - 5 marca 1966) [nekrolog]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 58/1, 323-325

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z M A R L I

TADEUSZ MILEWSKI

(17 maja 1906 — 5 marca 1966)

5 marca 1966 zmarł w Krakowie Tadeusz Milewski, profesor językoznawstwa ogólnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, uczony o ogromnej wiedzy i skali zainteresowań, szlachetny i dobry człowiek.

Urodził się 17 maja 1906 w Kołomyi. Studia slawistyczne we Lwowie pod kierunkiem T. Lehra-Spławińskiego ukończył w 1929 r. uzyskując doktorat na podstawie rozprawy pt. *Przyczynki do dziejów języka polabskiego*. W roku 1933 habilitował się w zakresie językoznawstwa słowiańskiego, przedstawiając pracę pt. *Rozwój fonetyczny wygłosu prasłowiańskiego*, a w 1937 rozszerzył swą habilitację na indoeuropeistykę na podstawie rozprawy *L'Indo-hittite et l'indo-européen*. Po wojnie został mianowany profesorem tytularnym na KUL (1949), a następnie profesorem nadzwyczajnym (1954) i zwyczajnym (1960) Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności.

Bibliografia prac Tadeusza Milewskiego obejmuje przeszło 200 pozycji z zakresu polonistyki, slawistyki, indoeuropeistyki, języków Indian amerykańskich oraz językoznawstwa ogólnego¹. Niewielu jest językoznawców, którzy potrafią się poruszać swobodnie po tak ogromnym obszarze faktów językowych, hipotez i syntez, toteż we wspomnieniu tym pragnąłbym ograniczyć się jedynie do omówienia zasług profesora Milewskiego w dziedzinie polonistyki². Stanowiła ona tylko niewielki fragment działalności, ale i w pracach z tego zakresu widoczny jest jego styl naukowy: połączenie głębokiej erudycji z rozległym, syntetyzującym ujęciem. Poszczególne problemy lingwistyczne stanowiły dla Tadeusza Milewskiego aspekty szerszej dziedziny *humaniora*: historii, psychologii, filozofii wreszcie. Toteż większość jego prac, które zaliczyć

¹ Kompletna bibliografia prac T. Milewskiego ukaże się w jednym z najbliższych zeszytów „Biuletynu Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”.

² Przegląd pełnej działalności naukowej T. Milewskiego dał J. Safarewicz („Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 1966).

można do polonistycznych, poza nielicznymi studiami szczegółowymi³ poświęcona jest dużym, „zbiorczym” problemom: stylistyce w szerokim znaczeniu⁴, historii języka i kontaktom międzyjęzykowym. W tych ostatnich dziedzinach szczególnie bliskie były mu trzy sprawy: problem pochodzenia polskiego języka literackiego — opowiadał się za tezą o małopolskim jego pochodzeniu⁵; problem genezy i chronologii mazurzenia w pewnych dialektach polskich⁶ — reprezentował pogląd, że zjawisko to rozwinęło się stosunkowo późno i było wywołane wpływem języka pruskiego na system fonologiczny owych dialektów; problem kontaktów językowych polsko-pruskich. Temu ostatniemu zagadnieniu poświęcił dużą rozprawę⁷, w której szczegółowo opracował zakres i chronologię pożyczek polskich w staropruskim.

Problemem żywo interesującym Milewskiego było zagadnienie liturgii cyrylo-metodiańskiej w średniowiecznej Polsce; poświęcił mu również kilka studiów⁸.

Sylwetka profesora Milewskiego jako polonisty byłaby niepełna, gdyby pominąć jeszcze jedno jego zainteresowanie, a raczej umiłowanie: poezję Słowackiego. Był jej nieprzeciętnym znawcą, fascynowała go zwłaszcza panorama historii, zawarta w *Królu-Duchu*. Owocem tego — jeśli wolno się tak wyrazić — pięknego hobby, wypełniającego nieliczne wolne chwile w pracowitym życiu uczonego, była rozprawa *Ewolucja stylu dramatów Juliusza Słowackiego*⁹ i znajdujący się obecnie w druku szkic pt. *Juliusz Słowacki jako prekursor Teilharda de Charadin*¹⁰.

³ Dwie notatki etymologiczne. „Sprawozdania PAU” t. 37 (1934), nr 10. — Pol. „dąb” i „dąbrowa”. (Notatka etymologiczna). „Prace Filologiczne” t. 16 (1934).

⁴ O zakresie i przedmiocie badań stylistycznych. „Język Polski” 1939, z. 1—4. — Język a literatura. „Wiedza i Życie” 1946. — Jak powstają języki literackie? Jw., 1947. — Arystoteles jako badacz stylu. „Lingua Posnaniensis” 1949. — Zasady analizy stylistycznej tekstu. „Polonistyka” 1956, nr 4.

⁵ Genealogia społeczna polskiego języka literackiego. „Wiedza i Życie” 1950. — Nowe prace o pochodzeniu polskiego języka literackiego. „Pamiętnik Literacki” XLIII: 1952. — Kilka uwag o powstaniu polskiego języka literackiego. „Poradnik Językowy” 1952, z. 7. — [Wraz z W. Taszyckim:] Polski język literacki powstał w Małopolsce. W zbiorze: Pochodzenie polskiego języka literackiego. Wrocław 1956. — Główne etapy rozwoju polskiego języka literackiego. „Ruch Literacki” 1960, z. 1—2.

⁶ Chronologia i przyczyny mazurzenia. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” nr 9, z. 2 (1956).

⁷ Stosunki językowe polsko-pruskie. „Slavia Occidentalis” 1947.

⁸ Np. Język staro-cerkiewno-słowiański w średniowiecznej Polsce. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” nr 114, z. 15 (1965).

⁹ W zbiorze: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigionia. Kraków 1961.

¹⁰ W zbiorze: Wkład Polski do cywilizacji chrześcijańskiej i historii Kościoła (w druku).

Trudno zawrzeć w słowach dzieło życia Tadeusza Milewskiego. Trwały ślad w nauce znaczą jego prace. Pozostało po nim jeszcze coś równie istotnego, choć bardziej poddanego przemijaniu, bo zapisanego jedynie w pamięci ludzi, którzy go znali: wspomnienie jego uroku osobistego, naturalnej życzliwości dla ludzi, pogody, jaką zachowywał w najtrudniejszych chwilach swego życia. Śmierć profesora Milewskiego jest bardzo bolesną stratą.

Wojciech Skalmowski